

Л.І. Юрченко, д-р філос. наук, проф. (ХННІ ДВНЗ УБС, Харків)

ЕКОЛОГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ

Сьогодні вже не викликає сумніву, що одним із дієвих засобів формування гуманітарної освіти та виховання є екологічні комунікації і екологічна діяльність.

Екологічну складову гуманітарної освіти можна вважати психолого-педагогічним процесом впливу на людину, метою якого є формування належного рівня екологічної свідомості, що в систематизованому вигляді відображає різноманітні сторони єдності світу, закономірності діалектичної єдності суспільства та природи, певних знань та практичних навичок екологічних взаємодій та комунікацій. Специфіка такого виду освіти полягає в тому, що вона повинна базуватися на принципі «випереджаючого відображення». Тобто у свідомості людини має відбуватися постійна оцінка можливих наслідків втручання в природу як безпосередніх, так і майбутніх. Екологічні комунікації покликані допомогти людині усвідомити причини можливих екологічних змін, підказати шлях їх попередження, бо вся філософія виживання людства спонукає будувати освітній процес з урахуванням загрози для довкілля.

Тривалий час людство, зачароване успіхами науки, було «приспане» так званим науково обґрунтованим управлінням природним комплексом, але раптом з'ясувалося, що ми недостатньо знаємо механізми функціонування біосфери, щоб розумно управляти ними. Великий німецький письменник-гуманіст Й. Гете попереджав, що немає нічого страшнішого за діяльне невігластво. Саме відсутність необхідних знань в умовах, коли антропогенні чинники так чи інакше втручаються в усі природні процеси на Землі, за умов, коли ми ще не навчилися передбачати всі, враховуючи й негативні, наслідки своїх впливів на природні процеси, саме небезпека «діяльного невігластва» і робить проблему екологічної освіти актуальною і такою, що потребує негайного вирішення.

Дуже часто ми стикаємося з прикладами крайнього екологічного невігластва в усіх сферах діяльності. Як правило, природному середовищу завдається серйозна шкода не навмисно, а через незнання, тому що ліва рука не знає, що творить права. У результаті навіть блискучі технологічні рішення, реалізовані без урахування основних екологічних вимог, досить часто призводять до наслідків, які цілком перекреслюють запланований народногосподарський ефект і завдають

фізичної і матеріальної шкоди людям, а іноді й економіці цілого регіону. Часом до цього призводять незначний прорахунок, нехтування здавалося б незначним фактом. У таких умовах цілком неприпустимими стають некомпетентність, недальноглядність і егоїстичність осіб, які приймають рішення, дають остаточне «добро» природоперетворюючим проектам насамперед харчових виробництв.

Проте сьогодні йдеться не просто про накопичення знань у галузі екології, а про осмислене оволодіння ними, формування їх в процесі глобальних екологічних комунікацій на основі нового світогляду, який розглядав би будь-які політичні, соціальні, господарські питання насамперед з точки зору збереження природи, екологічної безпеки життєдіяльності. Мають відбутися зміни в сферах відчуття, сприйняття, мислення і діяльності. З огляду на це виникає потреба в просвітництві щодо нашої природної спорідненості з усім іншим світом, що найкраще реалізується в процесі екологічних комунікацій, як наприклад екологічного туризму, формування загальноєвропейської екологічної мережі і ін. Більше того, основні принципи гуманітарної освіти, просвітництва в галузі оточуючого середовища, якщо вони правильно вироблені, можуть забезпечити справедливість у відносинах людства з природою, цілком стати тим ядром, навколо якого формуватиметься майбутня стратегія суспільної освіти. Адже вона сформує громадян світу з новим світоглядом, з новими настроями, які більше відповідатимуть потребам людства і природи.

Глобалізаційний світ вимагає нових видів комунікації. Серед них важливе місце посідають екологічні невербальні комунікації. Найбільш яскраво екологічні комунікації проявляються в процесі екологічного туризму. Ефективним полем реалізації екологічного туризму в пізнавальному аспекті може бути екологічна мережа, що пов'язано з науково-пізнавальним та валеологічним процесами освіти і виховання.

У процесі перебудови змісту освіти проблеми інтегрованого навчання займають особливе місце. Мета такого навчання – сформувані розуміння єдності різних аспектів діяльності майбутнього спеціаліста. Реалізацію ж цієї мети доцільно спрямовувати на формування цілісності у сприйнятті сучасного світу; усвідомлення, з одного боку, ролі і місця кожної з дисциплін, що вивчаються, у загальному процесі пізнання, з другого – розуміння їхнього взаємозв'язку.